

Θαλασσιῶν (ΙΖ' Ἐκατ). λόγιος ¹, Καισάριος Ἱερομόναχος (ΙΖ' Ἐκατ.) ² καὶ ἕτεροι δεικνύουσι τὴν ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὸ ἐνὸν συνηχῆ καὶ ἀδιάκοπον καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων ³.

Βαθμηδὸν ὁμως τῶν δεινῶν αὐξανόντων, ἐμαραίνεται κατὰ μικρὸν καὶ τὸ δένδρον τῆς παιδείας· ὥστε ὅτε οἱ Ἐνετοὶ κατέλαβον τὴν *Πελοπόννησον* (1685—1715), πρὸς ἣν πατρικῶς προσηνέχθησαν, εὔρον τοὺς κατοίκους γενικῶς εἰπεῖν ἀμαθεῖς, συνετέλεσαν δὲ καὶ εἰς τὴν παντελῶς παρημελημένην ἐκπαίδευσιν· τὸ δὲ παράδοξον, Μοναχοὶ Λατῖνοι ἴδρυσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, διηύθυνον Σχολεῖα, εἰς ἃ ἄνευ δισταγμοῦ οἱ Ἕλληνες ἔπεμπον τὰ τέκνα των. Εἰργάζοντο ἐπίσης νὰ συστήσωσιν ἐν *Τριπόλει* τακτικὸν Γυμνάσιον. Διὰ τούτων καὶ ἐτέρων παραπλησιῶν ἐνόμιζεν ὁ Γριμάνης, Ἐνετὸς Ἀρμοστής, ὅτι « Ἴσως θέλει ἀποσπασθῆ τῆς βαρβαρότητος ὑπὸ τὴν αἰσίαν ἐξουσίαν τῶν Ἐνετῶν ἢ διδάσκαλος πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης ἀρχαία Ἑλλάς » ⁴. Ὄντως δὲ μετὰ τὴν ἐκδιώξιν των τῆς Πελοποννήσου (1715) τὰ καταβληθέντα σπέρματα τῆς ἀγαθῆς των κυβερνήσεως ἐκαρποφόρησαν, οὐ μόνον δὲ ἡ ὑλικὴ εὐημερία προήχθη ἱκανῶς, ἀλλὰ καὶ ἡ διανοητικὴ· διότι μετ' ὀλίγον ἀπαντῶμεν φυτώρια τῶν γραμμάτων μεγάλως συντελέσαντα εἰς τῆς χώρας ταύτης τὴν ἀναγέννησιν.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ διδασκαλία τῶν γραμμάτων ἐγένετο κατ' οἶκον καὶ ἐν τοῖς ναοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἐν *Τριπόλει* περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' Ἐκατ. ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν ὁ ἐξ Ἀραχόθης τῶν Καλαβρῶτων Ἱεροδιάκονος Παρθένιος ⁵, παρ' ᾧ ἐμαθήτευσεν καὶ

(1) Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστορ. Δ', 69. (2) Αὐτόθι σελ. 71.

(3) Ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἀπὸ τοῦ 1453 καὶ ἐφεξῆς διεσώθησαν πολλὰ βιβλία καέντα μετὰ τῆς Μονῆς τῷ 1600. (Θ. Ζωγράφου Ἐπιτάλοφος, 1864, σελ. 243.) Εἰς Ἀνδριτσαινῶν ὁ αὐτόθεν καταγόμενος καὶ τῆς τοῦ ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου βιβλιοθήκης βιβλιοφύλαξ, ἑλληνιστῆς, ποιητῆς καὶ μελοποιῆς, ἐδώρησε τὴν ἐκ 500 τόμων βιβλιοθήκην του, μετακομισθεῖσαν τῷ 1840. Θ. Ζωγράφου σελ. 244. (Αὐτόθι).

(4) Λεοπόλδου Ῥαγκίου Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἐνετοκρατίας, μεταφρ. Π. Καλλιγᾶ ἐν Πανδ. ΙΒ' καὶ ΙΓ', Φυλλ. 287—290.

(5) Ἐ. Καστόρχη περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Σχολῆς σελ. 6. σημ. α. Φιλίστορ. Β', 223, 227.

